

gigt af hinanden. Til trods for, at bogen som helhed er meget inhomogen, og at man skal holde tungen lige i munden for at fastholde perspektivet omkring den offentlige regulering, er den med til at skabe overblik over en række centrale perspektiver på den samfundsmæssige udvikling.

Man får lyst til at læse denne bog straks, når man får den i hånden, og det er interessant og lærerig læsning, så den fortjener at blive brugt. Bogen vil kunne finde anvendelse i introduktionen til samfundsforskningen i adskillige fag, og den har også noget at sige til de de af os, som gennem flere år har arbejdet med samfundsudvikling og offentlig regulering.

Kurt Klaudi Klausen
Institut for Erhvervsret og Politologi

J.C. Tonboe (red.), *Storbyens sociologi*, Aalborg: Aalborg Universitetsforlag, 1988, 261 s.

Även om den danska sociologin institutionellt är svag, jämfört med den svenska, står ändå den danska urbansociologin mer samlad och närmare den internationella forskningsfronten än den svenska. Det är det samlade intryck bidragen till *Storbyens sociologi* skänker en svensk recensent. Slående är viljan att ta itu med de aktuella problemen, såväl teoretiskt som praktiskt-empiriskt.

De praktisk-empiriska problemen gäller inte minst de betydande ekonomiska omstruktureringar med deras politiska och sociala följder vilka har penetrerat västvärldens storstäder sedan efterkrigstidens långa högkonjunktur gick i kvav. Storstaden har åter blivit intressant, men på ett oväntat sätt: den präglas inte längre av tillväxtens problem, utan av en historiskt ny kombination av tillväxt och tillbakagång – omstrukturering – med mycket motsägelsefulla effekter. Dessa ställer urbansociologin inför nya fenomen att kartlägga och förklara. Samtidigt innebär detta en dubbel teoretisk utmaning: dels är effekterna uppenbarligen nye, dels har urbansociologin nu kommit till insikt om bristerna i 1970-talets marxistiska och nyweberianska nyorienteringar och börjat pröva äldre, då förkastade idéer. Allt detta hör intimt samman. Och det avhandlas mer eller mindre utförligt i samtliga bidrag till *Storbyens sociologi*. Några av kapitlen (1, 9 och 10) är mer teoretiskt inriktade, de övriga behandlar olika samtidsaspekter. Låt mig börja granskningen med de senare.

Morten Daugaard (kapitel 2) presenterar sympatiskt två arkitekturteoretiska positioner – kritisk regionalism respektive arkitektur och rörelse. Dessa visar sig vara intressanta alternativ till både en steltrad modernism och en kommersiellt ytlig postmodernism, vilka präglats så mycket av efterkrigstidens respektive 1980-talets byggande. Varför både i stort sett förblivit oprövade hade varit värt att försöka svara på. – De dominerande krafter som i dag omstrukturerar världens storstäder granskar Eyvind Lindboe ingående (kapitel 3). En kapitalistiskt ny ackumulationsmodell har slagit igenom. Karakteristiskt för den är att den gamla mot-

gigt af hinanden. Til trods for, at bogen som helhed er meget inhomogen, og at man skal holde tungen lige i munden for at fastholde perspektivet omkring den offentlige regulering, er den med til at skabe overblik over en række centrale perspektiver på den samfundsmæssige udvikling.

Man får lyst til at læse denne bog straks, når man får den i hånden, og det er interessant og lærerig læsning, så den fortjener at blive brugt. Bogen vil kunne finde anvendelse i introduktionen til samfundsforskningen i adskillige fag, og den har også noget at sige til de de af os, som gennem flere år har arbejdet med samfundsudvikling og offentlig regulering.

Kurt Klaudi Klausen
Institut for Erhvervsret og Politologi

J.C. Tonboe (red.), *Storbyens sociologi*, Aalborg: Aalborg Universitetsforlag, 1988, 261 s.

Även om den danska sociologin institutionellt är svag, jämfört med den svenska, står ändå den danska urbansociologin mer samlad och närmare den internationella forskningsfronten än den svenska. Det är det samlade intryck bidragen till *Storbyens sociologi* skänker en svensk recensent. Slående är viljan att ta itu med de aktuella problemen, såväl teoretiskt som praktiskt-empiriskt.

De praktisk-empiriska problemen gäller inte minst de betydande ekonomiska omstruktureringar med deras politiska och sociala följder vilka har penetrerat västvärldens storstäder sedan efterkrigstidens långa högkonjunktur gick i kvav. Storstaden har åter blivit intressant, men på ett oväntat sätt: den präglas inte längre av tillväxtens problem, utan av en historiskt ny kombination av tillväxt och tillbakagång – omstrukturering – med mycket motsägelsefulla effekter. Dessa ställer urbansociologin inför nya fenomen att kartlägga och förklara. Samtidigt innebär detta en dubbel teoretisk utmaning: dels är effekterna uppenbarligen nye, dels har urbansociologin nu kommit till insikt om bristerna i 1970-talets marxistiska och nyweberianska nyorienteringar och börjat pröva äldre, då förkastade idéer. Allt detta hör intimt samman. Och det avhandlas mer eller mindre utförligt i samtliga bidrag till *Storbyens sociologi*. Några av kapitlen (1, 9 och 10) är mer teoretiskt inriktade, de övriga behandlar olika samtidsaspekter. Låt mig börja granskningen med de senare.

Morten Daugaard (kapitel 2) presenterar sympatiskt två arkitekturteoretiska positioner – kritisk regionalism respektive arkitektur och rörelse. Dessa visar sig vara intressanta alternativ till både en steltrad modernism och en kommersiellt ytlig postmodernism, vilka präglats så mycket av efterkrigstidens respektive 1980-talets byggande. Varför både i stort sett förblivit oprövade hade varit värt att försöka svara på. – De dominerande krafter som i dag omstrukturerar världens storstäder granskar Eyvind Lindboe ingående (kapitel 3). En kapitalistiskt ny ackumulationsmodell har slagit igenom. Karakteristiskt för den är att den gamla mot-

sättningen mellan stad-land upplöses och ersätts av inre motsättningar i ett generellt urbant system grundade i skillnaden mellan manuellt och intellektuellt arbete. Kapitalet internationaliseras, och den nationella staten kommer på mellanhands. Allt detta är välkänt, liksom att det urbana systemet differentieras och fragmenteras – både mellan och inom regioner. Men hur ser den nya ordningen ut? Lindboe framför här en rad teser som borde kvalificeras, exempelvis att den lokala autonomi bryts ner. Är det inte avhängigt av platsen i det urbana systemet? John Jørgensen och Lise Drewes Nielsen behandlar dessa frågor mer konkret. Särskilt granskar de de nya expansiva branscherna och deras arbetsmarknader i all deras motsägelsefullhet. Konsekvenserna blir helt olika för olika klasser och kön. Författarna är föredömligt försiktiga, men att förändringarna är genomgripande och kräver mer forskning står ändå helt klart.

Ib Jørgensens bidrag (kapitel 5) är udda. Hans grundläggande tes är att i synnerhet storstaden är orsaken till och ett hinder för en samhällsordning grundad i ekologiska hänsyn. Även om han har rätt i det, så lyckas han inte visa att så är fallet. Artikeln slutar också i normativa propåer. Søren Villadsens bidrag (kapitel 6) är också udda, men inte på ett irriterande sätt. Syftet är att undersöka om det förekommer »specifike, politiske strukturer og processer ... i de store byer«. Med hjälp av surveydata kan Villadsen visa att detta är högst troligt. Hans kritik av existerande teorier för att vara alltför generella är befogad. Det behövs, hävdar han, ett nytt perspektiv som kan fånga dessa skillnader. Framförallt behövs här, skulle jag vilja tillägga, komparativa studier.

I två kapitel (7 och 8) av Jens Chr. Tonboe respektive Nils Mortensen analyseras så viktiga sidor av storstadens livsformer. Tonboe behandlar segregeringens effekter exemplifierat i en betongförort i Århus, Mortensen medelklasstillvaron i två enfamiljshusområden i samma stad. Båda behandlar, skulle jag vilja hävda, moderniteten i storstaden, men ur olika perspektiv. Tonboe har ett mer makrosociologiskt perspektiv och arbetar med existerande data, Mortensen med egna data och fokuserar på ett spännande sätt vardagslivets normativitet. – Tonboe visar det ofruktbara i miljöarbetet i Gellerupparken: detta kan inte förnya de eroderade nätverken och långsiktigt spara pengar åt kommunen; så fort åtgärderna upphör, återuppstår inte oväntat de gamla problemen. Det civila samhället förblir svagt trots dessa åtgärder, ty det kolonieras, menar Tonboe, framförallt från produktionen via lönearbetet. Men är detta en allmän process eller gäller den främst dem i marginalen? Här är Tonboe otydlig. Även om antalet människor i marginalen växer innebär lönearbete inte nödvändigtvis en kolonisering av det civila samhället. Många uppbär höga och permanenta inkomster och för många andra avvärjer välfärdsstaten fortfarande de klassiska risker som är förbundna med lönearbete. Tonboes artikel rymmer många fina iakttagelser, men en obalans kvarstår mellan en generell teoretisk analys och granskningen av Gellerupparken. – Mortensens analys av livet i enfamiljshuset är föredömligt fokuserad. Han lyckas demonstrera att här kan vi finna en modern – i motsats till konventionell/konformistisk – livsform som till en del byggs upp kommunikativt. Å andra sidan sätter samhället i stort bestämda restriktioner, de hanteras med fakticitetsnormer. Det spännande här är inte minst att vi kan se hur familjerna hanterar denna konflikt. Ett hand-

lingsteoretiskt perspektiv – som hos Mortensen – kunde ha gjort Tonboes analys skarpare. För båda gäller att en anknytning till Habermas teorier om livsvärld och system kunde varit fruktbar.

Så till de teoretiska kapitlen. Kirsten Simonsen (kapitel 9) låter oss återknyta bekantskapen med Henri Lefebvre. Simonsen lyckas väl med att mejsla ut några än idag relevanta idéer ur denna notoriskt undflyende tänkare. Om man inte finner det mödan värt att läsa Lefebvre, så rekommenderas definitivt Simonsens kapitel. Det kan behövas, särskilt för dem som fastnat i den nya urbansociologins teoretiska återvändsgränder. Vägen ut ur dessa är det problem Hans Thor Andersen ger sig i kast med (kapitel 1). Återvändsgränden ligger, menar Andersen helt riktigt, i en makrodeterminism och en övervärdering av vissa fenomenets betydelse. Brist på empiriska analyser har bidragit till det senare. Lösningen söker Andersen i en konkretisering av det rumsliga, i bebyggelsen. Här ligger uppenbart en viktig nyckel för att komma ut ur återvändsgränden. Den byggda miljön har flera egenskaper av stor betydelse för en förståelse av den samtida (stor)staden. Konsekvenserna av detta forskningsprogram återstår det dock att demonstrera empiriskt.

Konkretion är det avgörande för att vi skall ta oss ut ur återvändsgränden. Det är också Niels Albertsens recept: han pläderar för en kontextuell storstadssociologi (kapitel 10). Vi måste överge de generella frågorna annars kan vi aldrig förstå vad som är specifikt med storstaden. Denna till synes enkla tanke var omöjlig att resa såväl i den gamla som i den nya urbansociologin från 1970-talet. Att så var fallet visar Albertsen med hjälp av Saunders vars alternativ – en generell konsumtionssociologi – Albertsen avvisar, och det på goda grunder. Det finns skillnader mellan och i städer som urbansociologin har att undersöka, inte minst i dag, givet den omstrukturering som präglar samtidens storstäder. Inte minst lyckas Albertsen visa hur samtidsbundna de teoretiska svängningarna har varit. Förvånande är att han inte finner den enklaste vägen till en kontextuell urbansociologi: att närma sig den undflyende staden historiskt. Gör vi det kan vi inte annat än säga farväl till de generella teorierna. Urbansociologin, som under senare år allt intensivare diskuterat frågan om rummets plats i analysen, har mycket att lära av tidens – historiens – plats däri. Tid och rum hjälper oss att se skillnader, det kontextuella.

Storbyens sociologi är en utmärkt bok. Den för oss snabbt in i de flesta av (stor)stadssociologins relevanta empiriska och teoretiska problem. Som lärobok borde den fungera utmärkt. Kanske den också kunde utgöra diskussionsunderlag för ett nordiskt komparativt projekt om omstruktureringen och dess konsekvenser? *Storbyens sociologi* reser de problem ett sådant projekt borde ägna sig åt.

Mats Franzén
Sociologiska Institutionen
Uppsala Universitet